

Vastaus kirjalliseen kysymykseen ylioppilaskunnan jäsenyydestä

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimitannut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Sari Essayahin /kd ym. näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 90/2019 vp:

Miten hallitus varmistaa, että jokaisella opiskelijalla on perustuslain turvaama yhdistymisvapaus ja että kaikki korkeakouluopiskelijat ovat yhdenvertaisessa asemassa keskenään?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Yliopistolain (558/2009) mukaan ylioppilaskunnan tarkoituksena on olla jäsentensä yhdyssiteenä ja edistää heidän yhteiskunnallisia, sosiaalisia ja henkisiä sekä opiskeluun ja opiskelijan asemaan yhteiskunnassa liittyviä pyrkimyksiä. Ylioppilaskunnan tehtävänä on osallistua yliopiston kasvatustehtävän hoitamiseen valmistamalla opiskelijoita aktiiviseen, valveutuneeseen ja kriittiseen kansalaisuuteen. Kaikki yliopiston perustutkinto-opiskelijat tilauskoulutusopiskelijoita lukuun ottamatta ovat automaattisesti ylioppilaskunnan jäseniä.

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on eri yhteyksissä arvioinut yliopistojen ylioppilaskuntien ja ammattikorkeakoulujen opiskelijakuntien jäsenyyttä koskevaa sääntelyä perustuslain 13 §:ssä turvatun yhdistymisvapauden kannalta.

Aikaisemmin voimassa olleen yliopistolain (645/1997) ylioppilaskuntia koskevaa sääntelyä arvioidessaan valiokunta (PeVL 3/1997 vp) katsoi, että tämän tyyppisissä tilanteissa tulisi lähtökohteisesti etsiä perustuslain sanamuotoon selvästi soveltuvia ratkaisumalleja eli järjestelyjä, jotka eivät rakennu automaatiojäsenyyden varaan. Perusoikeusuudistuksen esitöihin viitaten valiokunta kuitenkin arvioi ylioppilaskunnan automaatiojäsenyyden olevan sinänsä hyväksyttävissä perustuslain kannalta etenkin, kun ylioppilaskuntaa oli vanhastaan pidettävä osana itsehallinnon omaavaa yliopistoa ja koska sillä oli merkittävä osuus yliopiston hallinnossa. Tästä huolimatta valiokunta asetti tavallisen lainsäätämisyjärjestyksen edellytykseksi lakiehdotuksen täydentämisen ylioppilaskunnan julkiset tehtävät osoittavilla maininnoilla.

Arvioidessaan voimassa olevan yliopistolain (558/2009) mukaista ylioppilaskunnan jäsenyyttä koskevaa sääntelyä valiokunta (PeVL 11/2009 vp) kiinnitti huomiota siihen, että laissa ehdotettiin säädettäväksi erityiset tehtävät, joita ylioppilaskunta hoitaa suhteessa yliopiston hallintoon sekä opintososiaalisista etuuksista päättäviin ja opiskelijan perusterveydenhuollosta vastaaviin tahoihin nähden. Valiokunnan mielestä tämän kaltaiset tehtävät muodostivat riittävän perusteen ylioppilaskunnan automaatiojäsenyydelle.

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 90/2019 vp

Arvioidessaan voimassa olevan ammattikorkeakoululain (932/2014) mukaista opiskelijakuntia koskevaa sääntelyä, valiokunta katsoi hallituksen esityksessä (HE 26/2014 vp) opiskelijakunnalle ehdotettujen, yliopistolaissa säädettyjen ylioppilaskuntien tehtäviä vastaavien uusien tehtävien olevan sinänsä opiskelijakunnalle soveltuvia julkisia tehtäviä. Niiden hoitaminen tai opiskelijoiden terveydenhuoltomaksun periminen ei kuitenkaan valiokunnan mukaan edellyttänyt, että jäsenyyden opiskelijakunnassa tulisi olla pakollista. Hallituksen esityksessä ehdotettu negatiivisen yhdistymisvapauden rajoitus ei valiokunnan mielestä täyttänyt perusoikeusrajoituksiin kohdistuvaa oikeasuhtaisuuden vaatimusta, koska sinänsä hyväksyttävät päämäärät olivat saavutettavissa perusoikeuteen vähemmän puuttuvin keinoin. Valiokunta edellytti ehdotetun sääntelyn tarkistamista siten, että jäsenyys opiskelijakunnassa on ammattikorkeakoulun opiskelijalle vapaaehtoista. Valiokunta piti lisäksi tärkeänä, että yliopisto- ja ammattikorkeakouluopiskelijoilla on lähtökohteisesti samanlaiset mahdollisuudet osallistua oppilaitostaan, opiskeluaan ja palveluitaan koskevaan päätöksentekoon ja että eri opiskelijaryhmien palvelut, edut tai velvoitteet eivät perusteettomasti poikkea toisistaan. Valiokunta piti aiheellisena, että korkeakoululaitoksen — yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen — opiskelijoiden asemaa ja sääntelyä arvioidaan kokonaisuutena (PeVL 24/2014 vp).

Arvioidessaan korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestämistä koskenutta hallituksen esitystä (HE 145/2018 vp) perustuslakivaliokunta katsoi, että esitetyllä sääntelyllä, jossa Kansaneläkelaitos vastaa yliopisto- ja ammattikorkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestämisestä ja Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö palveluiden tuottamisesta, on sellaisia vaikutuksia ylioppilaskuntien tehtäviin, joita valiokunta on aiemmin pitänyt riittävänä perusteena ylioppilaskuntien automaatiojäsenyydelle. Valiokunnan mielestä valtioneuvoston piirissä olisi syytä harkita selvitystyön käynnistämistä sen arvioimiseksi, onko ylioppilaskunnan automaatiojäsenyydelle enää esitettävissä hyväksyttäviä ja oikeasuhtaisia perusteita perustuslain 13 §:n 2 momentissa turvatun yhdistymisvapauden kannalta, sekä tarvittaessa ryhtyä lainsäädäntötoimiin sääntelyn muuttamiseksi (PeVL 33/2018 vp).

Opetus- ja kulttuuriministeriön on tarkoitus käynnistää perustuslakivaliokunnan edellyttämä ylioppilaskunnan automaatiojäsenyyttä koskeva selvitystyö osana pääministeri Antti Rinteen hallitusohjelman mukaista arviointia, joka koskee yliopistojen hallinnollisen autonomian tilaa ja sen suhdetta perustuslain vaatimuksiin.

Helsingissä 12.9.2019

Tiede- ja kulttuuriministeri Hanna Kosonen